

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 380

Unia Europejska w 10 lat po największym rozszerzeniu

Redaktorzy naukowi
Ewa Pancer-Cybulska
Ewa Szostak

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redaktor Wydawnictwa: Teresa Zielińska
Redaktor techniczny i korektor: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Adam Dębski
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronach internetowych Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-439-4

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp.....	11
------------	----

Część 1. Procesy rozwojowe krajów i regionów Europy – konwergencja czy dywergencja?

Jan Borowiec: Konwergencja regionalna w Unii Europejskiej.....	15
Leszek Cybulski: Dywergencja rozwoju regionalnego w krajach UE po 2000 roku a polityka spójności.....	26
Zofia Hasińska: Regionalne zróżnicowanie zmian zatrudnienia w Polsce w okresie integracji europejskiej	39
Jarosław M. Nazarczuk: Kryzys gospodarczy a zróżnicowanie regionalne w UE.....	50
Pasquale Tridico: Ten years after the accession of Central and Eastern Europe countries in the EU: evaluation in comparison to the transition in former Soviet Republic.....	60
Zhanna Tsaurkubule, Alevtina Vishnevskaja: Some aspects of economic development of the Latvian market during 10 years of its membership in the European Union.....	82
Dilara Usmanova: Enhancement of the methodological and systematic founda- tion for monitoring socio-economic developments in Latvian regions..	94
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Zmiany poziomu rozwoju społecz- no-ekonomicznego powiatów w Polsce a pozyskiwanie środków z UE....	102

Część 2. Polityka spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej jako narzędzie rozwoju Unii Europejskiej

Wojciech Bożek: Znaczenie i wysokość środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej jako kategorii środków publicznych.....	117
Krystian Heffner, Piotr Gibas: Polityka spójności UE a obszary funkcyjnal- ne centrów regionalnych w Polsce.....	127
Natalia Konopińska: Polityka spójności a obszary górskie na przykładzie programu „Alpine Space”.....	139
Joanna Kudelko: Nowy model europejskiej polityki spójności i jego możli- we konsekwencje dla rozwoju społeczno-gospodarczego w Polsce.....	150
Marek Pieniążek, Dominika Rogalińska: Statystyka publiczna w procesie monitorowania wymiaru terytorialnego polityki spójności	158

Magdalena Pronobis: Fundusze strukturalne w roli kapitału wysokiego ryzyka: skala i przesłanki interwencji.....	166
--	-----

Część 3. Beneficjenci polityki spójności

Adam A. Ambroziak: Prawne i ekonomiczne aspekty pomocy regionalnej w Polsce po akcesji do UE.....	177
Maria Bucka: Rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w okresie realizacji polityki spójności w 2007-2013	189
Barbara Kryk: Rozwój przedsiębiorczości kobiet w Polsce jako wyraz realizacji unijnej polityki równości	197
Paweł Mańczyk: Opodatkowanie pomocy finansowej z Funduszu Spójności	207
Beata Skubiak: Czy fundusze strukturalne rozwijają województwo zachodniopomorskie?.....	215
Justyna Socińska: Rola i znaczenie Programu Leader w rozwoju obszarów wiejskich w latach 2007-2013 na przykładzie województwa opolskiego ..	225
Piotr Szamrowski, Adam Pawlewicz: Praktyczne aspekty wdrażania podejścia Leader na przykładzie Lokalnych Grup Działania i Lokalnych Grup Rybackich funkcjonujących w województwie warmińsko-mazurskim.....	233
Katarzyna Tracz-Krupa: Analiza wpływu Europejskiego Funduszu Społecznego na rozwój zasobów ludzkich w Polsce	245
Anna Tutak: Zmiany w podejściu do świadczenia usług szkoleniowych w ramach EFS w latach 2004-2013	256
Magdalena Wojarska, Izabela Zabielska: Samorząd lokalny jako beneficjent funduszy unijnych (na przykładzie gmin województwa warmińsko-mazurskiego)	266

Część 4. Wiedza i innowacje a polityka spójności Unii Europejskiej

Małgorzata Dziembala: Wspieranie inteligentnych specjalizacji regionów w Unii Europejskiej w warunkach globalizacji	279
Dorota Kwiatkowska-Ciotucha: Programy rozwojowe uczelni szansą wzbogacenia oferty i podniesienia jakości kształcenia w polskich szkołach wyższych	289
Dorota Murzyn: Innowacyjność w polityce spójności Unii Europejskiej.....	301
Aleksandra Nowakowska: Inteligentne specjalizacje regionalne – nowa idea i wyzwanie dla polityki regionalnej	310
Agata Surówka: Innowacyjność województw Polski Wschodniej na tle kraju	319

Nataliya Tyuleneva, Anastasia Lisnyak: Social and economic development of regions based on cluster programs: European and Russian experience .	327
Monika Zadrożniak: Wyrównywanie szans edukacyjnych w ramach polityki spójności jako kierunek poprawy jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich w Polsce	334

Część 5. Problemy rozwoju regionalnego

Bernadeta Baran: Terytorialne odniesienie działań rozwojowych w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego	345
Aranka Ignasiak-Szulc, Ireneusz Jaźwiński: Pozycja ustrojowa samorządu województwa w kontekście jego roli w polityce rozwoju w Polsce	356
Łukasz Olipra: Dostępność usług transportu lotniczego jako czynnik lokalizacji inwestycji zagranicznych na Dolnym Śląsku.....	368
Ewa Pancer-Cybulska: Europejskie Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT) w pakiecie legislacyjnym na okres programowania 2014-2020	383
Ewa Szostak: Umowa Partnerstwa a Regionalny Program Operacyjny dla Dolnego Śląska na lata 2014-2020	394
Paweł Wacek: Rozwój gospodarczy a systemy transportowe regionów Polski.....	406
Alicja Zakrzewska-Półtorak: Wybrane aspekty rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego województwa dolnośląskiego po wejściu do Unii Europejskiej.....	416

Część 6. Rozwój społeczno-gospodarczy w Europie i problemy integracji

Iwo Augustyński: Struktura zadłużenia firm polskich na tle wybranych krajów europejskich na tle kryzysu z 2008 roku	429
Tetiana Girchenko: Formation of competitiveness of Ukrainian banks under the influence of foreign capital	443
Zbigniew Jurczyk, Barbara Majewska-Jurczyk: Model ochrony konsumentów w Unii Europejskiej	453
Danuta Kabat-Rudnicka: Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego RP w kluczowych kwestiach integracji europejskiej. Uwagi na marginesie polskiego członkostwa w Unii Europejskiej	465
Lidia Kłos: Rzeczowy wymiar polityki spójności w rozwoju branży wodno-kanalizacyjnej w Polsce	472
Zbigniew Mikołajewicz: Bezpieczeństwo energetyczne w polityce spójności Unii Europejskiej	481

Danuta Milaszewicz: Jakość rządzenia a rozwój społeczno-gospodarczy w krajach UE	491
Anna Nowak, Katarzyna Domańska: Konkurencyjność rolnictwa Polski Wschodniej w aspekcie zrównoważonego rozwoju.....	501
Zhanna Tsaurkubule: Improving social policy of Latvia as a factor of sustainable development of the state.....	510
Grażyna Węgrzyn: Zmiany strukturalne na rynku pracy – modernizacja czy stagnacja?	525

Summaries

Jan Borowiec: Regional convergence in the European Union	25
Leszek Cybulski: Divergence of regional development in the EU after 2000 and Cohesion Policy.....	38
Zofia Hasińska: Regional differentiation of changes in employment in Poland in the period of EU integration.....	49
Jarosław M. Nazarczuk: Economic crisis and regional inequalities in the European Union.....	59
Pasquale Tridico: Dziesięć lat po przystąpieniu krajów centralnej i wschodniej Europy do Unii Europejskiej: porównanie z przemianami w byłym Związku Radzieckim	81
Zhanna Tsaurkubule, Alevtina Vishnevskaja: Wybrane aspekty rozwoju ekonomicznego rynku Łotwy w ciągu dziesięciu lat jej członkostwa w Unii Europejskiej.....	93
Dilara Usmanova: Udoskonalanie metodologicznej i systematycznej organizacji monitorowania rozwoju społeczno-ekonomicznego regionów łotewskich.....	101
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Districts changes in the socio-economic development level in Poland and obtaining EU funds.....	113
Wojciech Bożek: Significance and amount of funds from the budget of the European Union as a category of public resources.....	126
Krystian Heffner, Piotr Gibas: EU cohesion policy and functional areas of regional centres in Poland	135
Natalia Konopińska: “Alpine Space Programme” as an example of implementation of cohesion policy in mountain areas	149
Joanna Kudelko: New model of the European cohesion policy and its implications for social and economic development in Poland.....	157
Marek Pieniążek, Dominika Rogalińska: Public statistics in the process of monitoring of territorial dimension of cohesion policy.....	165
Magdalena Pronobis: Structural funds as venture capital: scale and conditions for intervention.....	174

Adam A. Ambroziak: Legal and economic aspects of regional state aid in Poland after the accession to the EU	188
Maria Bucka: Development of small and medium-sized enterprises during the implementation of cohesion policy in 2007-2013	196
Barbara Kryk: Development of women's entrepreneurship in Poland as a form of EU policy implementation of gender equality and employment ...	206
Paweł Mańczyk: Taxation of the financial assistance from the Cohesion Fund	214
Beata Skubiak: Do the structural funds develop Western Pomerania?	224
Justyna Socińska: Role and importance of Leader in the development of rural areas in 2007-2013 on the example of the Opole Voivodeship	232
Piotr Szamrowski, Adam Pawlewicz: The practical aspects of the implementation of the LEADER approach on the example of the LAGs and Fisheries Local Action Groups operating in the Warmia and Mazury Voivodeship	243
Katarzyna Tracz-Krupa: Analysis of the European Social Fund impact on the human resource development in Poland	255
Anna Tutak: Changes in approach to training programs conducted under Europejski Fundusz Społeczny fund in years 2004-2013	264
Magdalena Wojarska, Izabela Zabielska: Local government as a beneficiary of EU funds (on the example of the municipalities of the Warmia and Mazury Voivodeship)	275
Małgorzata Dziembala: Supporting of smart specialization of regions in the European Union in a globalized market	288
Dorota Kwiatkowska-Ciotucha: Development programs of universities as an opportunity for developing educational offer and improving the quality of teaching at Polish universities	300
Dorota Murzyn: Innovativeness in EU cohesion policy	309
Aleksandra Nowakowska: Regional smart specializations – a new idea and a challenge for regional policy	318
Agata Surówka: Innovativeness of Eastern Poland voivodeships compared with other regions	326
Nataliya Tyuleneva, Anastasia Lisnyak: Rozwój społeczno-gospodarczy regionów na podstawie programów klastrowych: doświadczenia Unii Europejskiej i Rosji	333
Monika Zadrożniak: Equalization of educational opportunities within the framework of cohesion policy as a way to improve the quality of life for residents of rural areas in Poland	342
Bernadeta Baran: Territorial dimension in the development strategy for the Lower Silesian Voivodeship	355

Aranka Ignasiak-Szulc, Ireneusz Jaźwiński: Legal status of voivodeship self-government in the context of its role in the development policy in Poland	367
Lukasz Olipra: Accessibility of the air transport services as a determinant of foreign investments location in Lower Silesia.....	381
Ewa Pancer-Cybulska: European Groupings of Territorial Cooperation (EGTC) in the legislative package for the 2014-2020 programming period.....	393
Ewa Szostak: Partnership Agreement and Regional Operational Program for Lower Silesia for the years 2014-2020.....	405
Paweł Wacek: Economic development and Polish transportation systems.....	415
Alicja Zakrzewska-Półtorak: Selected aspects of socio-economic and spatial development of Lower Silesian voivodeship after joining the European Union	426
Iwo Augustyński: Comparison of the debt structure of Polish companies with selected EU member countries against the background of the financial crisis from 2008.....	442
Tetiana Girchenko: Kształtowanie się konkurencyjności banków ukraińskich pod wpływem obcego kapitału.....	452
Zbigniew Jurczyk, Barbara Majewska-Jurczyk: Model of consumer protection in the European Union.....	464
Danuta Kabat-Rudnicka: Polish Constitutional Court's jurisdiction on the key issues of the European integration. Remarks on Poland's membership in the European Union.....	471
Lidia Kłos: Material dimension of cohesion policy in the development of the water-sewage industry in Poland.....	480
Zbigniew Mikołajewicz: Energy security in the cohesion policy of the European Union.....	490
Danuta Miłaszewicz: Governance quality vs. socio-economic development in the European Union.....	500
Anna Nowak, Katarzyna Domańska: Sustainable development approach in agriculture competitiveness of Eastern Poland	509
Zhanna Tsaurkubule: Poprawa polityki społecznej Łotwy jako czynnik zrównoważonego rozwoju państwa.....	524
Grażyna Węgrzyn: Structural changes in the labour market – modernisation or stagnation?.....	534

Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

ZMIANY POZIOMU ROZWOJU SPOŁECZNO- -EKONOMICZNEGO POWIATÓW W POLSCE A POZYSKIWANIE ŚRODKÓW Z UE

Streszczenie: Celem opracowania jest określenie zmian w poziomie rozwoju powiatów w Polsce w latach 2004-2012 oraz zestawienie tych zmian z wielkością absorpcji środków finansowych z budżetu UE przez powiaty w latach 2006-2012. Poziom rozwoju społeczno-ekonomicznego powiatów określono na podstawie zbudowanego wskaźnika rozwoju powiatów (W_r). Do określenia wielkości zaabsorbowanych środków posłużył wskaźnik absorpcji (W_a), będący sumą wszystkich środków pozyskanych przez powiat z budżetu UE w analizowanym okresie *per capita*. Źródło danych stanowił Bank Danych Lokalnych (BDL) GUS. Stwierdzono, że w przypadku 43,3% powiatów w Polsce wartość W_r spadła, a w 40,1% uległa zwiększeniu. Z dokonanej typologii wynika, że w strukturze powiatów dominują te, w których wskaźnik W_r zmniejszył się w analizowanym okresie, a absorpcja środków z budżetu UE była wysoka.

Słowa kluczowe: powiat, rozwój społeczno-ekonomiczny, absorpcja środków z budżetu UE, typ powiatu.

DOI: 10.15611/pn.2015.380.08

1. Wstęp

Cechą przebiegu procesu rozwoju społeczno-gospodarczego w Polsce jest jego zróżnicowanie, co widać zarówno w przekroju regionalnym, jak i lokalnym. Zazwyczaj w literaturze Polska dzielona jest na lepiej rozwiniętą część zachodnią (Polskę A) i słabiej rozwiniętą część wschodnią (Polskę B), a podział ten uznawany jest za stosunkowo trwałe [OECD 2008; Hryniewicz 2010]. Występujące i pogłębiające się dysproporcje w rozwoju są także cechą charakterystyczną wielu innych krajów w Europie, zwłaszcza tych rozwijających się. Przyczyn istniejących obecnie różnicowań w poziomie rozwoju poszczególnych części kraju jest wiele, a niektóre z nich są specyficzne tylko dla Polski. Wśród przyczyn kluczowe miejsce zajmują uwarunkowania natury historycznej: podziały terytorium sięgające przynajmniej okresu rozbiorowego, okres gospodarki centralnie planowanej, skutki transformacji ustrojowej [Grosse 2004] i jej społeczno-gospodarcze konsekwencje czy wprowadzone

reformy, zwłaszcza w podziale administracyjnym kraju, szczególnie na poziomie województw. Równie znaczącym czynnikiem kształtującym przebieg procesów rozwoju jest polityka rozwoju, prowadzona w skali regionalnej i lokalnej, której wpływ zależy od charakteru podejmowanych działań i ich efektywności [Grosse 2004; Strzelecki (red.) 2008]. Wymienione czynniki determinowały przebieg procesów rozwojowych, co w konsekwencji spowodowało utratę konkurencyjności niektórych regionów. Na przestrzeni lat zmieniały się czynniki rozwoju oraz ich wykorzystanie i dostępność dla poszczególnych części kraju. Istotne dla przeobrażeń w zakresie rozwoju społeczno-ekonomicznego Polski zarówno w skali regionalnej, jak i lokalnej jest funkcjonowanie kraju w ramach UE, a co za tym idzie, nowe możliwości w zakresie korzystania z czynników rozwoju, także tych finansowych [Strzelecki (red.) 2011]. Polska na etapie przygotowywania się do członkostwa w UE oraz jako członek UE korzystała z nowych źródeł środków finansowych przeznaczanych na rozwój.

Obecnie środki z budżetu UE są jednym z ważniejszych źródeł finansowania zadań i inwestycji, przyczyniają się do poprawy poziomu życia mieszkańców, kształtują rozwój poszczególnych części kraju. Ich wykorzystanie w praktyce przez jednostki samorządu terytorialnego jest różne [Stawicki i in. 2009; Dusza i in. 2009].

Zajmując się problematyką rozwoju społeczno-ekonomicznego, należy mieć na względzie, że rozwój jest kategorią wielowymiarową [Gorzela 1989] i ma charakter długookresowy. Stąd identyfikowany obecnie poziom rozwoju stanowi wypadkową oddziaływania wielu czynników, których efekty nakładały się na siebie w ostatnich latach, co wynika bezpośrednio ze specyfiki przebiegu procesów rozwojowych [Wojewódzka 2009]. W procesie rozwoju bierze udział wiele podmiotów, wśród których istotna jest aktywność władz na poziomie centralnym, regionalnym i lokalnym w wykorzystywaniu różnych czynników rozwoju.

2. Cel, zakres i metodyka badań

Celem artykułu jest określenie zmian w poziomie rozwoju powiatów w Polsce w latach 2004-2012 i zestawienie charakteru tych zmian z wielkością absorpcji przez powiaty środków finansowych z budżetu UE w latach 2006-2012.

Poziom rozwoju społeczno-gospodarczego powiatów, zróżnicowanie przestrzenne i zmiany w czasie określono na podstawie zbudowanego wskaźnika rozwoju powiatów (W_p). Określenie stopnia rozwoju powiatów składało się z pięciu etapów. Na wstępie wybrano zmienne diagnostyczne opisujące poziom rozwoju. Wykorzystano przy tym kryteria merytoryczne, formalne i statystyczne [Strahl (red.) 2006; Wojewódzka 2007]. Ostatecznie wybrano 14 zmiennych¹ [Zeliaś (red.) 2000; Sej-Kolasa,

¹ Wybrano następujące zmienne: x_1 – dochody własne budżetu powiatu na 1 mieszkańca (zł), x_2 – dochody ogółem budżetu powiatu na 1 mieszkańca (zł), x_3 – wydatki ogółem budżetu powiatu na 1 mieszkańca (zł), x_4 – wydatki inwestycyjne budżetu powiatu na 1 mieszkańca (zł), x_5 – udział ludności w wieku produkcyjnym (faktycznie zamieszkałej) wobec ludności ogółem (%), x_6 – stopa bezrobocia

Zielińska 2002; Famulska, Znaniecka (red.) 2004; Wojewódzka 2009]. Następnie w zależności od wartości każdej ze zmiennych podzielono powiaty na cztery grupy, wykorzystując kwantyle. Biorąc pod uwagę charakter zmiennej, poszczególnym wartościom nadano rangi (od 1 do 4 dla stymulant, od -1 do -4 dla destymulant). Na podstawie ich sumy uzyskano wskaźnik rozwoju powiatu (W_r) [Stawicki i in. 2009; Wojewódzka-Wiewiórska 2011]. Porządkowanie liniowe powiatów według W_r stanowiło podstawę analizy porównawczej obiektów ze względu na poziom rozwoju w analizowanym okresie. W prowadzonych analizach zmian poziomu rozwoju powiatów i dokonanej na dalszym etapie opracowania typologii powiatów wykorzystano charakter zmian wskaźnika w 2012 r. względem 2004 r., czyli jego spadek, brak zmiany lub wzrost.

Wielkość zaabsorbowanych środków z budżetu UE określono z wykorzystaniem wskaźnika absorpcji (W_a), który jest sumą wszystkich środków pozyskanych przez powiat w latach 2006-2012 *per capita*.

Źródło danych stanowił Bank Danych Lokalnych (BDL) GUS [2004-2012].

Absorpcja środków z UE (W_a)

wysoka	E	C	A
niska	F	D	B

spadek

bez zmian

wzrost

Zmiana wskaźnika
rozwoju W_r

Rys. 1. Typy powiatów w zależności od zmian poziomu rozwoju (W_r) i absorpcji środków z budżetu UE (W_a)

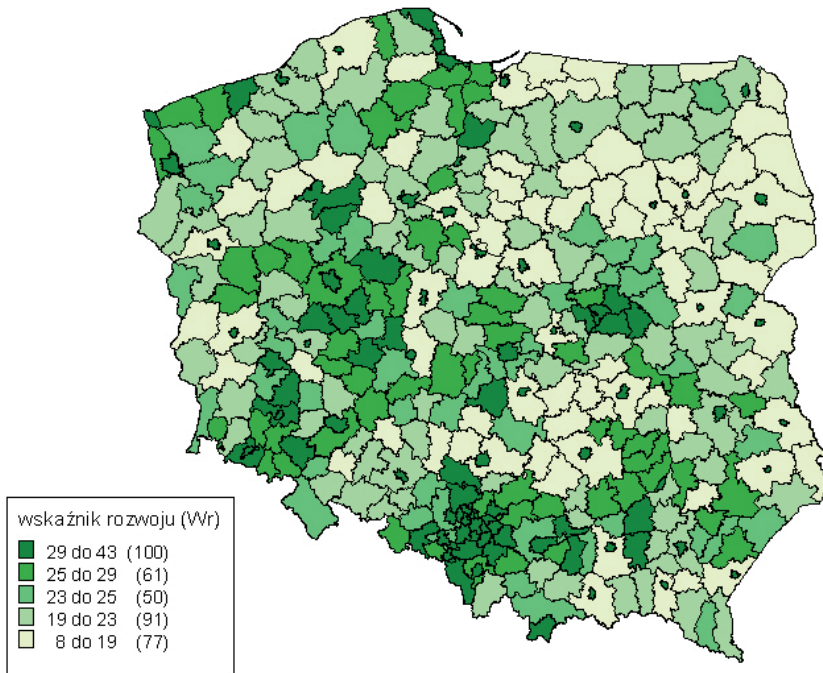
Źródło: opracowanie własne.

W kolejnym etapie badań dokonano podziału powiatów na typy, wykorzystując parametry W_r i W_a (rys. 1). W zależności od zmian wskaźnika W_r w analizowanych latach podzielono powiaty na trzy grupy. Na podstawie mediany W_a ($Me = 296,86$ zł) wskazano powiaty charakteryzujące się niskim i wysokim poziomem absorpcji środków z budżetu UE. Wyodrębniono sześć typów powiatów.

rejestrowanego (%), x_7 – długość dróg o nawierzchni twardej na 1 km², x_8 – długość sieci wodociągowej na 1 km², x_9 – długość sieci kanalizacyjnej na 1 km², x_{10} – liczba oczyszczalni na 1000 osób, x_{11} – liczba lekarzy medycyny (ogółem) na 10 000 osób, x_{12} – liczba ludności na 1 aptekę, x_{13} – przyrost naturalny na 1000 mieszkańców, x_{14} – gęstość zaludnienia (osoba na 1 km²). Destymulantami były x_6 i x_{12} . Pozostałe zmienne miały charakter stymulant.

3. Wyniki badań

Poziom rozwoju społeczno-ekonomicznego powiatów w Polsce w latach 2004 i 2012 zaprezentowano na rysunkach 2 i 3.

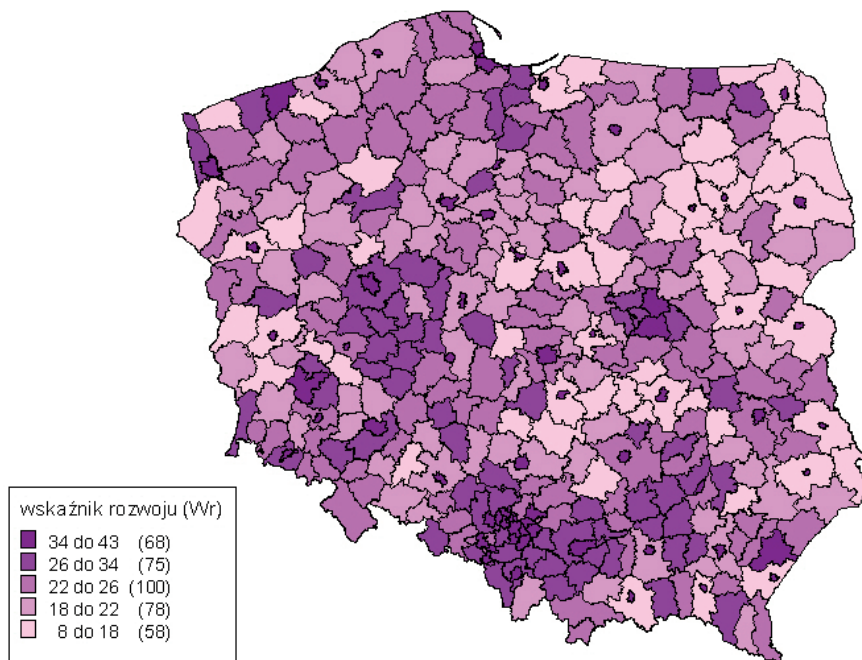

Rys. 2. Poziom rozwoju powiatów w Polsce według W_r w 2004 r.

Źródło: [Wojewódzka-Wiewiórska 2011].

Wartość wskaźnika rozwoju zawierała się w przedziale 8-43. Najniższy poziom rozwoju stwierdzono dla powiatu zamojskiego. Najwyższe wartości wskaźnika wystąpiły w miastach na prawach powiatu. Wyłączając te jednostki, najwyższą wartość W_r stwierdzono w przypadku powiatu cieszyńskiego, dla którego wynosiła ona 35. Średnia arytmetyczna W_r wśród wszystkich badanych obiektów była równa 25,04, a w miastach na prawach powiatu osiągnęła wartość 39,63.

Według danych z 2012 r. W_r wynosił od 8 do 43 i ponownie najniższa wartość wystąpiła w powiecie zamojskim. Średnia W_r była równa 24,98, czyli nieco mniej niż w roku 2004. Średnia wartość wskaźnika W_r dla miast na prawach powiatu to 38,5, co stanowi spadek o 1,13 w stosunku do roku podstawowego.

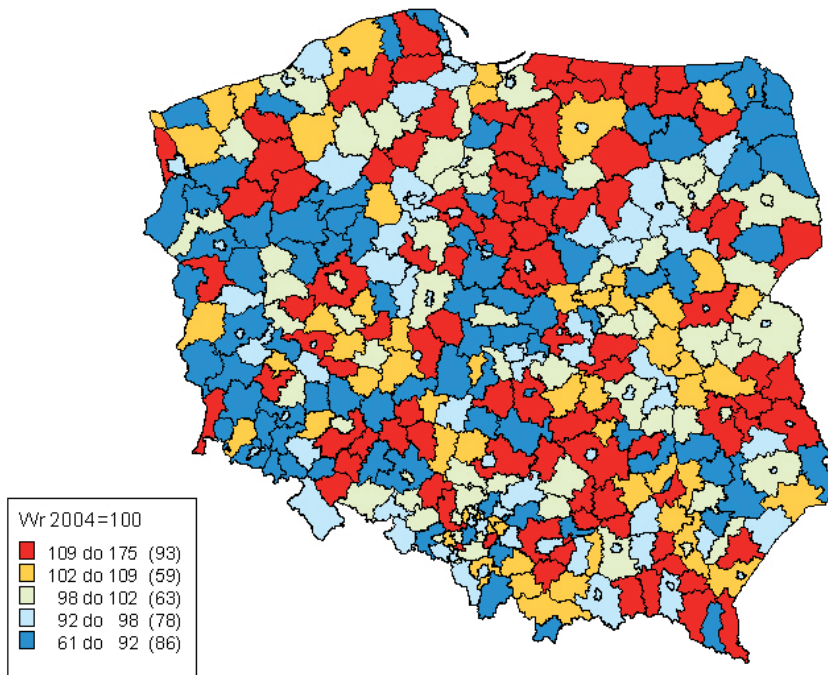
Rys. 3. Poziom rozwoju powiatów w Polsce według W_r w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Porównanie wartości wskaźników rozwoju z 2012 r. względem 2004 r. pozwala stwierdzić (rys. 4), że w przypadku 164 powiatów (43,3%) wskaźnik zmniejszył się, w 63 powiatach (16,6%) nie zmienił się, a w 152 jednostkach (40,1%) się zwiększył.

W miastach na prawach powiatu zdecydowanie największy udział (67,7%) miały powiaty charakteryzujące się spadkiem wartości wskaźnika W_r . Udział powiatów, gdzie W_r wzrósł, wynosił w tej grupie 15,4%.

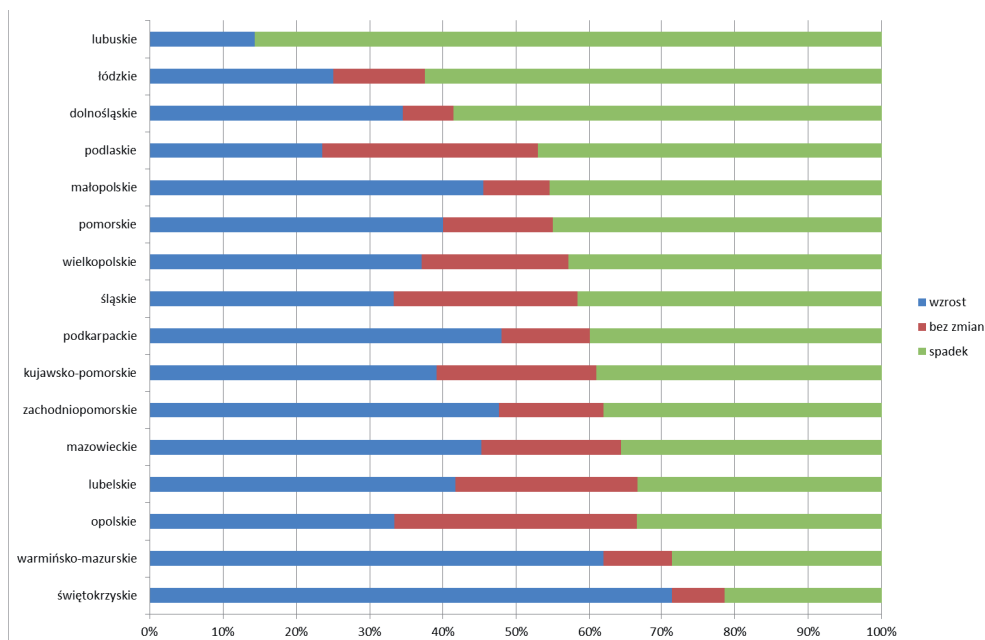
W powiatach kamieńskim i radomszczańskim spadek był zdecydowanie najwyższy: wskaźnik z roku 2012 stanowił odpowiednio 61,5% i 62,5% wartości wskaźnika z 2004 r. W przypadku 12 powiatów stwierdzono, że W_r w 2012 r. wzrósł o ponad 30% w stosunku do roku podstawowego. Były to powiaty: namysłowski, wałecki, szydlowiecki, chełmski, polkowicki, brzozowski, lipnowski, gorlicki, myślenicki, konecki, giżycki i sanocki.

Rys. 4. Zmiany w poziomie rozwoju powiatów w Polsce w latach 2004-2012 (W_r 2004 r.=100%)

Źródło: opracowanie własne.

Z analizy zmiany wskaźnika W_r w przekroju województw (rys. 5) wynika, że w województwach świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim stwierdzono w ich strukturze zdecydowanie największy udział powiatów charakteryzujących się wzrostem wskaźnika w latach 2012-2004, wynoszący odpowiednio 71,4% i 61,9%. Jednocześnie w tych województwach udział powiatów, które odnotowały spadek wartości wskaźnika, był najmniejszy i wynosił 21,4% (świętokrzyskie) oraz 28,6% (warmińsko-mazurskie). Szczególnie niekorzystna struktura powiatów wystąpiła w województwie lubuskim, gdzie udział powiatów, w których odnotowano wzrost wskaźnika, był najmniejszy spośród wszystkich województw (14,3%), czemu towarzyszył najwyższy udział powiatów, gdzie nastąpił spadek wskaźnika (85,7%). Duży odsetek powiatów województw łódzkiego i dolnośląskiego, tj. odpowiednio 62,5% i 58,6%, stanowiły te, gdzie W_r zmniejszył się w analizowanym okresie.

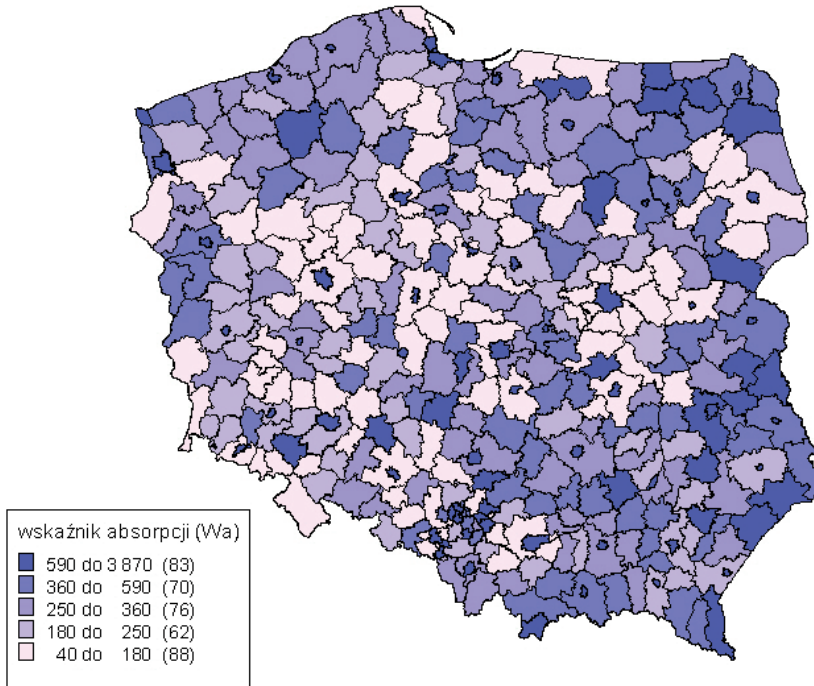

Rys. 5. Zmiany wartości wskaźnika rozwoju W_r powiatów w Polsce w latach 2004-2012 w przekroju województw

Źródło: opracowanie własne.

Poziom absorpcji środków z budżetu UE w latach 2006-2012 był w Polsce zróżnicowany, o czym świadczą wartości wskaźnika W_a (rys. 6). Najmniejszą wartość wskaźnika W_a stwierdzono w powiecie zambrowskim (40,20 zł), a największą w mieście Przemyśl (3865,05 zł). Średnia wartość absorpcji środków wynosiła 508,92 zł. Średnia absorpcja w miastach na prawach powiatu to 1504,08 zł *per capita*, w pozostałych jednostkach była ona równa 302,91 zł.

W grupie powiatów, które pozyskały najmniej środków z budżetu UE *per capita*, tj. poniżej 50 zł, znalazły się następujące: zambrowski, gostyniński, sierpecki, polkowicki, poznański i białostocki. Zdecydowanie najwięcej środków pozyskały miasta Sopot i Przemyśl (powyżej 3000 zł *per capita*). Wyraźnie w skali całego kraju wyróżniała się południowo-wschodnia Polska, gdzie nie było powiatu, dla którego poziom absorpcji byłby najniższy.

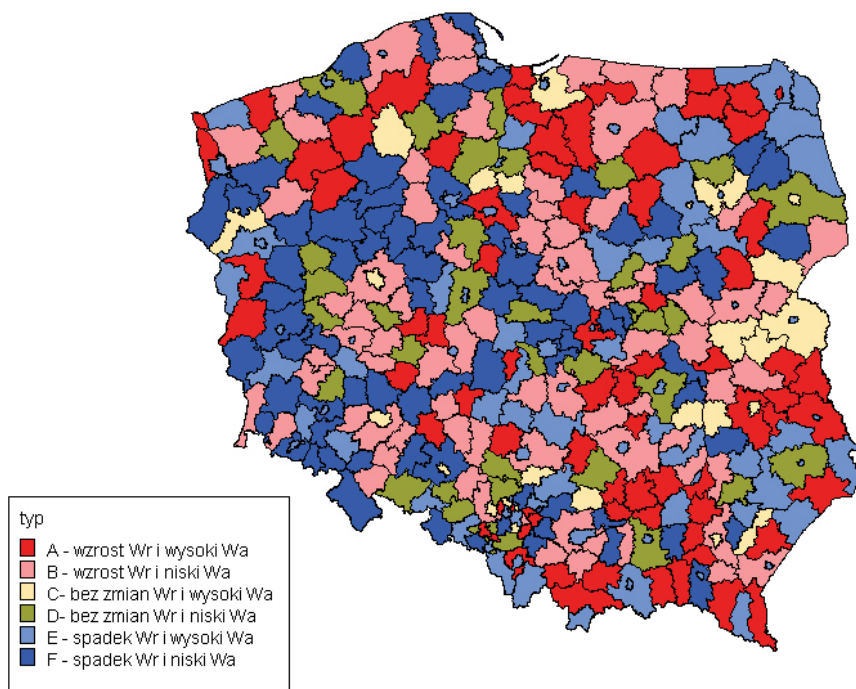

Rys. 6. Poziom absorpcji środków z budżetu UE (W_a) przez powiaty w Polsce w latach 2006-2012 (zł per capita)

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Analizując poszczególne typy powiatów w Polsce, nie stwierdzono zdecydowanej przewagi żadnego z typów (rys. 7). Największy udział, tj. 23%, miały powiaty typu E, czyli takie, w których wartość wskaźnika W_r zmniejszyła się, czemu towarzyszyła wysoka absorpcja środków. Udział powiatów reprezentujących typ F (spadek W_r i niski W_a), typ A (wzrost W_r i wysoki W_a) i typ B (wzrost W_r i niski W_a) w strukturze powiatów w Polsce był taki sam i wynosił 20%. Najmniejszy udział (6,9%) miały powiaty o wartości W_r pozostającej bez zmian i wysokiej absorpcji (typ C). Pozostałe 9,8% powiatów to jednostki, w których nie stwierdzono zmian w poziomie rozwoju, a absorpcja środków była na stosunkowo niskim poziomie.

Wyłączając z populacji miasta na prawach powiatu (wśród których aż 67,7% to powiaty typu E), stwierdzono największy udział powiatów typu F (24,5%) oraz typu B (23,9%), a zdecydowanie najmniejszy udział powiatów reprezentujących typ C (4,8%).

Rys. 7. Powiaty w Polsce według typów

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 1. Struktura województw według typów powiatów (w procentach)

Wyszczególnienie	A	B	C	D	E	F
świętokrzyskie	42,9	28,6	0,0	7,1	21,4	0,0
warmińsko-mazurskie	42,9	19,0	4,8	4,8	23,8	4,8
lubelskie	33,3	8,3	20,8	4,2	29,2	4,2
podkarpackie	32,0	16,0	8,0	4,0	28,0	12,0
zachodniopomorskie	28,6	19,0	4,8	9,5	14,3	23,8
śląskie	25,0	8,3	13,9	11,1	33,3	8,3
małopolskie	22,7	22,7	4,5	4,5	22,7	22,7
pomorskie	20,0	20,0	5,0	10,0	25,0	20,0
łódzkie	16,7	8,3	0,0	12,5	37,5	25,0
mazowieckie	14,3	31,0	4,8	14,3	16,7	19,0
lubuskie	14,3	0,0	0,0	0,0	35,7	50,0
kujawsko-pomorskie	13,0	26,1	8,7	13,0	17,4	21,7
podlaskie	11,8	11,8	17,6	11,8	29,4	17,6
opolskie	8,3	25,0	8,3	25,0	8,3	25,0
wielkopolskie	5,7	31,4	2,9	17,1	11,4	31,4
dolnośląskie	3,4	31	3,4	3,4	17,2	41,4

* Objaśnienia jak do rys. 7.

Źródło: opracowanie własne.

Strukturę województw ze względu na typy powiatów przedstawiono w tabeli 1. Największy udział powiatów typu A (powyżej 30%) w swojej strukturze miały województwa: świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie, lubelskie, podkarpackie, najmniejszy zaś (poniżej 10%) dolnośląskie, wielkopolskie i opolskie. Największy udział powiatów typu F stwierdzono w strukturze województw: lubuskiego (50%), dolnośląskiego (41,4%) oraz wielkopolskiego (31,4%). Jedynie w przypadku województwa świętokrzyskiego stwierdzono brak powiatów, w których nastąpił spadek W_r przy jednocześnie niskim wskaźniku W_a . Najmniejszy udział powiatów tego typu (typ F) wystąpił w województwach: lubuskim (4,2%), warmińsko-mazurskim (4,8%) oraz śląskim (8,3%). W strukturze województw małopolskiego, opolskiego i wielkopolskiego nie stwierdzono dominacji żadnego z typów powiatów.

4. Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonych badań, obejmujących określenie zmian poziomu rozwoju społeczno-ekonomicznego powiatów w Polsce w latach 2004 i 2012 w kontekście pozyskiwania środków z budżetu UE w latach 2006-2012, stwierdzono, że:

1. Widoczne jest wyraźne zróżnicowanie przestrzenne poziomu rozwoju powiatów w obydwu analizowanych latach. Wartość wskaźnika rozwoju powiatów w 2012 r. w stosunku do 2004 r. zmniejszyła się w 43,3% powiatów, wzrosła w przypadku 40,1% powiatów, a w 16,6% badanej populacji nie uległa zmianie. Szczególnie widoczna jest poprawa poziomu rozwoju powiatów w województwach świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim, gdzie odpowiednio 71,4% i 61,9% powiatów odnotowało wzrost wskaźnika rozwoju W_r w latach 2004-2012.

2. Wskaźnik absorpcji środków z budżetu UE w powiatach w Polsce przyjmował wartości z przedziału 40,20-3865,05 zł. Średnia wartość wskaźnika W_a wśród wszystkich powiatów w Polsce wynosiła 508,92 zł, przy czym najwięcej pozyskały miasta na prawach powiatu. Szczególnie aktywne w tym względzie były powiaty położone w południowo-wschodniej Polsce.

3. W strukturze powiatów w Polsce największy odsetek, tj. 23%, stanowiły powiaty typu E (spadek poziomu rozwoju, wysoka absorpcja środków), najmniejszy zaś, tj. 6,9%, powiaty reprezentujące typ C, czyli o poziomie rozwoju bez zmian i wysokiej absorpcji środków.

4. Widoczne są różnice w zmianach poziomu rozwoju i typach powiatu ze względu na charakter powiatu. W miastach na prawach powiatu zdecydowanie przeważały powiaty, gdzie wskaźnik rozwoju się zmniejszył, a absorpcja środków była na wysokim poziomie (powiaty typu E stanowiły 67,7%). W pozostałych jednostkach dominowały powiaty charakteryzujące się wzrostem wskaźnika W_r (czyli typu A i B), które stanowiły 45,2%. W strukturze tej grupy nieco przeważały powiaty typu F (24,5%).

Literatura

- Bank Danych Lokalnych, GUS, 2004-2012, www.stat.gov.pl (07.04.2014).
- Dusza P., Grygorowicz D., Gomułka R., Kaniewska-Kowalska A., Kapołka K., Kasprzyk I., Matulewicz A., 2009, *Analiza przyczyn braku aktywności lub niskiej aktywności niektórych samorządów gminnych w sięganiu po wsparcie z Funduszy Unijnych*, MRR, Katowice.
- Famulska T., Znaniecka K. (red.), 2004, *Finansowe aspekty rozwoju lokalnego*, Wydawnictwo Uczelniane AE Katowice, Katowice.
- Gorzela G., 1989, *Rozwój regionalny Polski w warunkach kryzysu i reformy*, Rozwój regionalny, rozwój lokalny, samorząd terytorialny, t. 14, Warszawa.
- Grosse T.G., 2004, *Polityka regionalna Unii Europejskiej. Przykład Grecji, Włoch, Irlandii i Polski*, ISP, Warszawa.
- Hryniewicz J., 2010, *Polska i Europa w perspektywie przemian kulturowych i gospodarczych*, [w:] Tucholska A. (red.), *Europejskie wyzwania dla Polski i jej regionów*, MRR, Warszawa, s. 46-54.
- OECD, *Przeglądy terytorialne*, 2008, *Polska*, MRR, OECD.
- Sej-Kolasa M., Zielińska A., 2002, *Analiza porównawcza gmin woj. dolnośląskiego na podstawie wybranych wskaźników zrównoważonego rozwoju*, [w:] Jajuga K., Walesiak M. (red.), *Taksonomia 9. Klasyfikacja i analiza danych. Teoria i zastosowania*, Prace Naukowe AE we Wrocławiu, nr 942, Wrocław, s. 97-106.
- Stawicki M., Wojewódzka A., Zając J., 2009, *Uwarunkowania absorpcji funduszy strukturalnych UE na poziomie powiatów. Analiza i rekomendacje*, MRR, Warszawa.
- Strahl D. (red.), 2006, *Metody oceny rozwoju regionalnego*, Wydawnictwo AE we Wrocławiu, Wrocław.
- Strzelecki Z. (red.), 2008, *Gospodarka regionalna i lokalna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Strzelecki Z. (red.), 2011, *Gospodarka regionalna i lokalna w Polsce. Czynniki i bariery*, Oficyna Wydawnicza SGH w Warszawie, Warszawa.
- Wojewódzka A., 2007, *Klasyfikacja gmin miejsko-wiejskich województwa mazowieckiego według poziomu rozwoju*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, nr 1161, s. 361-369.
- Wojewódzka A., 2009, *Rozwój jednostek terytorialnych – rozważania definicyjne i sposoby pomiaru*, [w:] Stawicki M. (red.), *Fundusze europejskie w gminach: rozwój lokalny, wykorzystanie środków UE, rekomendacje dla samorządów*, dokument elektroniczny MRR, Warszawa, s. 6-14.
- Wojewódzka-Wiewiórska A., 2011, *Zróżnicowanie powiatów w Polsce w zakresie rozwoju społeczno-ekonomicznego*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 227, s. 202-211.
- Zeliaś A. (red.), 2000, *Taksonomiczna analiza przestrzennego zróżnicowania poziomu życia w Polsce w ujęciu dynamicznym*, Wydawnictwo AE Kraków, Kraków.

DISTRICTS CHANGES IN THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT LEVEL IN POLAND AND OBTAINING EU FUNDS

Summary: The aim of the article is to determine the districts changes in socio-economic development level in Poland in the years 2004-2012 and to show these changes with the amount of absorption of funds from the EU budget by districts in 2006-2012. Based on development index (W_p) the socio-economic development level of districts was described. In order to determine the amount of funds obtained absorption index W_a was used which is the sum of all funds obtained by the district from the EU budget in the period *per capita*. Data source was Local Data Bank prepared by Central Census Bureau. It was found that in the case of 43.3% of the districts in Poland the value of districts development index decreased and for 40.1% increased. According to the typology of districts it appeared that their structure is dominated by those with W_r index decreased in the period and the absorption of the funds from the EU budget was high.

Keywords: district, socio-economic development, absorption of EU funds, type of a district.